№ 138 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 28 1903 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 28 № 138

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Կատարինէ Գէորգեան և Եղիսաբէթ Յովսէփեան Մամուլեանները խորը խոցված սրտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին առաջինը՝ իր որդու և երկրորդը՝ եղբօր, անմոռանալի

ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ յունիսի 26-ին: Ամբիծը՝ յունիսի 28-ին, Կուչուբեևկի փողոց № 8, երեկոյեան ժամը 7-ին. Թաղումը յունիսի 29-ին, կիրակի առաւօտեան ժամը 10-ին, դէպի Վանքի առաջ եկեղեցին և այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը:

1—2

Կատարինէ Յովսէփեան և Արշակ Աբրահամեան Արուտեանցները ցաւօք սրտի յայտնում են առաջինը՝ իր Թանկագին եղբօր, երկրորդը՝ իր անհրաժեշտ որդու

ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ յունիսի 26-ին: Անբիծը հանգուցեալի կացարանում, Կուչուբեևկի № 8, յունիսի 23-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին: Յուղարկաւորութիւն՝ կիրակի յունիսի 29-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին դէպի Վանքի առաջ եկեղեցին և այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը:

1—2

Թայիրեանի, Ալիխանեանի և Տօլլէի գործարանների անյիշոնական ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է, որ շաբաթ, յունիսի 28 ին ժամի 1-ին լինելու է հոգեհանգիստ ի յիշատակ ընկերութեան վարչութեան նախագահ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԱՅԻՐԵԱՆԻ

Երևանեան չօսսէ, № 103 գործարանում:

1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պատասխանատու էջ. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Փոքրիկ նկատողութիւններ. Նամակ Պետերբուրգից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին դէպքերը Աւստրո-Ունգարիայում. Սերբիական անցքերը. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. «Կորրեսպոնդենտ»:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԷՋ

Զարեքայ վանքի և Հաղարծնի անտառները անխնայ և անհաշիւ կտորվում են —ահա ինչ էին ասում Գանձակից, Գետաբէկից և Դիլիջանից գրված Թղթակցութիւնները, որոնք տպվեցին «Մշակի» մէջ:

Այդ անտառների տէրը, էջմիածինը, որ երկար տարիներ վէճեր էր մղում դատաստանական հիմնարկութիւններում՝ այդ անտառները իր վրա հաստատելու համար, այժմ երբ լիազօր կարգադրող է դարձել իր սեփականութեան վերաբերութեամբ, չէ ցոյց տալիս ընդունակութիւն խելացի տնտեսի, որ կարողանար շահագործել իր ձեռքին գտնվող անտառները անտառապահական գիտութեան ցուցումների համաձայն: Այդ անտառները, որոնք պարունակում են իրանց մէջ մի մեծ հարստութիւն, անբաւարար տնտեսութեան շնորհիւ, կարող են այնպէս փչանալ, որ յետոյ տասնեակ տարիներ կը պահանջվեն նրանց վերականգնելու համար:

Խելացի անտառարդիւնաբերութիւնը անհնաւին չէ արգելում կտորել ծառեր, բայց նա շահագործութեան մէջ մտցնում է մի որոշ կարգ ու կանոն, մի որոշ յաջորդականութիւն, այնպէս որ եթէ մի կողմից ծառերը կտորվում են, միւս կողմից անճեցնվում են նորերը, որպէս զի անտառի մէջ եղած փայտի պաշարը միշտ մնայ նոյնը: Այդ մէկ: Իսկ միւս կողմից ինչո՞ւ պէտք է անտառների նոյն իսկ մի աննշան մասը կտորվի, եթէ ծառերից ստացած արդիւնքը չը պէտք է գնայ էջմիածին և մտնի ընդհանուր դրամարկղի մէջ, այլ պէտք է ծառայէ կողմնակի անձերի գրպանները լցնելու համար:

Տասնեակ տարիներ մենք լսում ենք, որ էջմիածինը ունի կալուածական մեծ հարստութիւն, որ նա կալուածքների արդիւնքներով կարող է մշտական եկամուտներ ունենալ իր ընթացիկ ծախքերը հոգալու համար, որ կալուածներից շատերը կարող են դառնալ գեղեցիկ դաստակերտներ կամ ֆերմաներ գիւղատնտեսութեան զանազան ճիւղերը զարգացնելու համար: Մենք սպասում ենք, սպասում: Եւ ինչ: Փոխանակ մխիթարական լուրերի մեզ տեղեկացնում են, որ կուսական անտառները վայր են գլորվում, անհաշիւ կերպով ծառայելով կողմնակի շահերի և առհասարակ կալուածները, ոչ մի շօշափելի եկամուտ չը տալով էջմիածնին, մինչև այժմ չեն ստացել կանոնաւոր տնտեսութեան հեռաւոր արտափայլութիւնն անգամ:

Անկարելի է շարունակել այդպիսի ընթացքը: Եթէ ձեր ձեռքն էք վերցրել կալուածների տնտեսութիւնը, պէտք է խելացի և կուլտուրական տէր լինէք նրանց համար: Կալուածքը վանահօր, կամ նրա մերձաւոր անձերի սեփականութիւնը չէ, որ նրանք անպատիժ և անարգել կերպով փչացնեն երկար տարիների ընթացքում դիզված հարստութիւնը: Լաւ գիտցէք, որ դուք պատասխանատու էք ձեզ յանձնված կալուածների վերաբերութեամբ և որ դուք պէտք է լուրջ հոգսեր տանէք ոչ միայն նրանց մէջ եղած հարստութիւնները պահպանելու, այլ և օրստօրէ նրանց վիճակը բարւոքելու և նրանց բարգաւաճելու համար: Այդ մեծ պատասխանատուութիւնը չը պէտք է մոռանաք:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ոչ ոքի համար գաղտնիք չէր, որ անցեալ տարի Թիֆլիսի ժողովարանի դրութիւնը հասել էր այն աստիճանին, որ արդէն հերթական հարց էր դարձել «լինել, թէ չը լինել»—խնդիրը, արդէն զանազան շրջաններում սկսել էին խօսել ժողովարանի փակելու մասին: Բայց ահա հասաւ անդամակցական վճարները նորոգելու ժամանակը—անդամների թիւը կարծես մոգական գաւազանի ոյժով սարսափելի չափով աճեց: Առաջ, որ անդամների օրինաւոր թիւը պակաս էր մնում, արդէն այս 1903 թւի համար ոչ թէ լրացաւ, այլ մօտ 153 կանդիդատներ եւ աւելացան—մի դրութիւն, որ ժողովարանը վաղուց չէր տեսել: Ընտանեկան երեկոներին սկսեցին շատ եռանդով յաճախել և առհասարակ ժողովարանը կատարելապէս կենդանացաւ: Այս ամենի պատճառը, առանց տատանվելու կարող ենք ասել, որ սիրողների ձեռքով իշխանուհի Մ. Թումանեանի նախաձեռնութեամբ տուած ներկայացումներն էին՝ որ և ժամանակին արձանագրվել են մամուլի կողմից: Այժմ առանձնապէս չեշտում ենք այս բանը և ժողովարանի աւագների լուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրում այս խնդրի վրա: Ահա թէ ինչու:

Երբ անցեալ գարնան հաւաքվել էին սիրողները իշխ. Մ. Թումանեանի հրաւէրով՝ նրանց հոգսի առարկան էր բացառապէս գործի բարոյական կողմը, որ ներկայացումները լինեն աջող, դերակատարները՝ համապատասխան և նրանց գործը հաւանութեան արժանանայ ժողովարանի անդամների կողմից: Եւ նրանք իրանց յոյսերի մէջ չը խաբվեցին, նրանք նիւթականի մասին կարիք չունէին մտածելու, որովհետև այդ հոգսը ամբողջապէս վերցրել էր իր վրա նախաձեռնողը և, որպէս հաշիւներից երևաց, սկզբում դէֆիցիտ եղաւ մօտ 700 ր.:

Ներկայումս սիրողները արդէն որոշել են շարունակել եկող սեզօնին եւ սկսած գործը և գործավարութիւնը արդէն յանձնված է սի-

---

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ԿՈՐՐԵՍՊՕՆԴԷՆՏ»

Հիւսիսից եկող երկաթուղու գնացքը փընչացնելով անցնում էր Կասպից ծովի ափերով:

Խիտ անտառներ, ջրեր, գետեր, բլրակներ կախարդական պանօրամայի պէս փոփոխվում էին իրար ետեից:

Գնացքի մէջ, մի և նոյն կուպէում դէմ առ դէմ նստած էին գերմանացի պրօֆէսօր Հերման Ալլէնմայնը և պետերբուրգցի Թղթակից պ. Ն. Վրեմէնցեվը, որը Սուվորինի հրատարակած վէպերից մէկը ձեռքին՝ պարկած կարդում էր:

—Երկա՞ր կը մնաք Բաքւում—դիմեց Վրեմէնցեվին պրօֆէսօր Ալլէնմայնը:

—Ոչ, մի օր միայն. ապա ես կանցնեմ Ելիզաւէտպօլ, կը մնամ վեց ժամ, Թիֆլիսում՝ մի կամ երկու օր, այնտեղից կուղևորվեմ Բաթում և ապա՝ Նօվօրօսսիյսկի վրայով, կը Թռչեմ Պետերբուրգ:

Պրօֆէսօր Ալլէնմայնը մտածմունքի մէջ ընկաւ և ապա, ցածրացնելով ձայնը, հարցրեց:

—Ասացէք, խնդրեմ, հօ ձեր ամուսինը չէ՞ փախել:

Վրեմէնցեվը աչքերը չռեց:

—Ես ամուրի եմ. ինչու էք դուք այդպէս կարծում:

—Որովհետև այդպէս շտապով, մեզնում գոնէ, մարդիկ իրանց փախած կանանց ետեից են միայն ընկնում:

Վրեմէնցեվը ծիծաղեց:

—O, nein, o nein, Herr Professor... ես ձեզ արդէն ասեցի, որ Պետերբուրգի ամենօրեայ մի Թերթի Թղթակիցն եմ և ճանապարհորդում եմ Կովկասը ուսումնասիրելու նպատակով:

—Ապա ինչու էք այդպէս շտապում. ինչպէս կարող էք դուք մի քանի օրում երկիր ուսումնասիրել և այն էլ մեծ մասամբ երկաթուղու կուպէում պարկած:

—Հաւատացնում եմ ձեզ, որ այստեղ ուսումնասիրելու առանձին ոչինչ չը կայ. մեզ գրեթէ ամեն ինչ յայտնի է, ես միմիայն ճշտում եմ իմացածներս... բացի այդ՝ ես ինձ հետ տանում եմ նշանաւոր կովկասագէտ-բանասեղծ Վելիչկօյի նամակները իր ծանօթների վրա. ահա դրանք էլ կը լրացնեն պակասը:

—O, ja, o, ja... այնուամենայնիւ, mein Herr, դուք շտապում էք, չափազանց շտապում... օրինակ ես, ես գնում եմ Պարսկաստան, գիտէք ինչու—հարցրեց պրօֆէսօրը:

—Ոչ, չը գիտեմ:

—Գնում եմ ուսումնասիրելու մի գետուն, մի շատ փոքրիկ գետուն, որը երևում է միայն մայիսի մէջ և հօԹ օրից անհետանում է... գնում եմ տեղն ու տեղը նրան տեսնելու և հազիւ թէ երկու ամսում վերջացնեմ ուսումնասիրութիւնս:

—Հէնց դրա համար էլ, Herr Professor, դուք գերմանացի էք, իսկ մենք՝ ռուսներ... այն՝ ինչ որ դուք երկու ամսում կանէք, մեզ՝ երկու օրն էլ բաւական է և ապա Պետերբուրգում այս քանի օրս բացվելու են չորս ցուցահանդէսներ, գալու են երեք նշանաւոր երգիչներ, մի դերասանուհի, իսկ ամսիս 22-ին նշանակված է «Русское Собраніе»-ում մեր ընկերութեան ժողովը, որին ես պէտք է ներկայ լինեմ:

—O, ja... o, ja, բայց այնուամենայնիւ դուք շտապում էք, պատասխանեց պրօֆէսօր Ալլէնմայնը և... լռեց:

Խօսակցութիւնը ընդհատվեց:

Գնացքը խիտ անտառի միջից դուրս եկաւ մի բաց տեղ:

—Aber, wie schön, wie prächtig... բացականչում էր պրօֆէսօր Ալլէնմայնը և, գլուխը հանած պատուհանից, հիանում էր Կովկասի բնութեան գեղեցկութեամբ:

—Գլուխներդ ներս քաշէք, պ. պրօֆէսօր—զգուշացրեց նրան պ. Վրեմէնցովը—ձեզ կարող են գնդակահարել:

—Ի՞նչ, O, Gott, զարմացաւ պրօֆէսօրը և շտապով գլուխը ներս քաշեց—ովքե՞ր:

—Ովքե՞ր, ժպտաց Թղթակիցը—հայերը, պրօֆէսօր, աւազակները... միթէ չը գիտէք, մենք անցնում ենք «Մեծ Հայաստանով»:

—Aber, mein Herr, դուք սխալվում էք, ինչքան ինձ յայտնի է, մենք անցնում ենք Դաղստանով, իսկ Դաղստանում հայեր չը կան. այստեղ ապրում են լեզգիներ և Թուրքեր—և այս ասելով, պրօֆէսօրը բարձի տակից դուրս քաշեց երկու հաստ գրքեր, մի քանի քարտէզներ և դէմ արեց պ. Վրեմէնցեվին:

—Ահա տեսէք... գրած է Da-ges-tan.

—Եւ դուք հաւատո՞ւմ էք այդ գրքերին, քարտէզներին—պատասխանեց Ն. Վրեմէնցեվ. լաւ իմացէք, պ. պրօֆէսօր, այժմ Կովկասում այլ ես չը կայ Դաղստան, Իմերեթիա, Մինգրելիա և այլն. չը կան. այդ առաջ էր. դրանք պատմական անուններ են միայն. այժմ ամեն տեղ հայեր են միայն. ահա յիսուն տարի է, ինչ նրանք տիրել են ողջ Կովկասին:

—O, nein, Herr Coresspondent, sie irren sich *), ահա այս գիրքը Պետերբուրգումն է տպած և միայն մէկ տարի առաջ. այստեղ այդպէս չէ գրած:

—Բայց հաւատացէք ինձ:

—Ուրեմն. ահա այն մի խումբ մարդիկ, որ ձիերով գնում են, չերքեզակայով, խանչալով, բրԹոտ վերարկուով—նրանք չերքեզներ և Թուրքեր չե՞ն:

—Ի հարկէ ոչ. նրանք բոլորն էլ հայեր են, միայն ծպտեալ հայեր, գողեր և, աւազակներ.

*) Ոչ, պ. Թղթակից, դուք սխալվում էք:

րողներից ընտրված եօթը անձնաւորութիւններին, որոնց հոգսերի առարկան պէտք է լինի հրաւիրել բէժիսօր, վարձել յուշարար, սցենարիուս, կազմել րէպէրտուար, ստուարացնել սիրողների խումբը և այլն և, որ ամենից գլխաւորն է, հոգալ նաև նիւթականի մասին. Վերջին խնդիրը ամենակարեւորն է, որովհետև դէֆիցիտի դէպքում այդ կամաւոր մշակները պարտական են, բացի իրանց ձրի աշխատութիւնը, նաև հոգալ իրանց միջոցներից ծախսերը: Բայց այսպիսի զոհաբերութիւն դնելը սիրողների վրա աննուազն անյարմար բան է. Նրանք արդէն ուրախութեամբ տալիս են իրանց աշխատակցութիւնը միանգամայն ձրիաբար, իսկ այնպիսի մի հաստատութիւն, որպիսին է ժողովարանը տարեկան 20—30,000 ր. բիւջէով, և որի աւելի քան 800 անդամները կազմում են ժողովրդի համեմատաբար ապահով դասակարգը—չը պիտի թոյլ տայ, որ սիրողները, բացի բարոյական և ֆիզիկական զոհաբերութիւններից, նաև տուժեն նիւթապէս:

Օրերումս ժողովարանի վարչութեան և սիրողների ներկայացուցիչների մէջ պէտք է եկող սեզօնի համար կապվեն պայմանները և սիրողները աչքի առաջ ունենալով անցեալ տարվայ մօտ 7000 ր. դէֆիցիտը, առաջարկել են ժողովարանին աւելի վճարել ներկայացումների եկամուտներից: Կարծում ենք, որ աւագների խորհուրդը կանգ չի առնի այդ առաջարկութեան դէմ և ի նկատի ունենալով այն ահագին օգուտը, որ այդ ներկայացումները տուին ժողովարանին, ամեն կերպ կաջակցէ սիրողներին՝ որպէս զի սիրողները առաւելապէս ուշադրութիւն դարձնեն գործի աջողութեան վրա և ոչ թէ ուժերի մեծ մասը գործ դնեն նիւթականը բարելաւելու համար:

Մեր կարծիքով, ամենայարմար միջոցը կը լինի, եթէ աւագները երաշխաւորեն դէֆիցիտի դէպքում ժողովարանի միջոցներից ծածկելու: Չէ որ այժմ ամառվայ ընթացքում անդամներին զուարճացնելու համար ահագին գումարներ է վճարվում երաժշտութիւն պահելու համար:

Անյուշ

ՆԱՄԱԿ ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿԻՑ

Յունիսի 21-ին

Հիւսիսային կովկասեան հանքային ջրերում բժշկվելու համար այս տարի նախընթաց տարիներից աւելի շատ մարդիկ են եկել: Թէ Պեատիգօրսկում և թէ շրջակայ կուրօրտներում մինչև այսօր եկել են մօտ 15 հազար մարդիկ և դեռ հետզհետէ ամեն օր գալիս են Ռուսաստանի ամեն ծայրերից: Ամբողջ Պեատիգօրսկը կենդանութիւն է ստացել: Բացի հիւանդներից և «կուրսոմնիկներից» այստեղ կան 200-ից աւելի բժիշկներ և 100-ից աւելի ատամնաբոյժներ, մանկաբարձուհիներ, մասսաժիստներ և ֆէլդշէրներ:

Այստեղ եկող հիւրերը ամեն հնարաւորութիւն ունեն, թէ կազդուրվելու և թէ հոգեպէս հանգստանալու ու մխիթարվելու: Բացի զանազան պարտէզներում և ռեստօրաններում տիրող խաղերից և նուագածութիւնից, Պեատիգօրսկի արքունական թատրօնում ամեն օր երկու խումբ ներկայացումներ է տալիս: Մէկը դրամատիկական և միւսը օպերային: Դրամատիկական խումբը տալիս է ներկայացումներ Պետերբուրգի կայսերական թատրօնի դերասան Ս. Պրաւդինայի ղեկավարութեամբ. իսկ օպերային խումբը տալիս է արքունական թատրօնի կապալառու Վ. Շուլցի ղեկավարութեամբ: Վերջինիս մէջ է գտնվում Թիֆլիսին յայտնի երգչուհի Զ. Բաուէրը և երգիչ Դայլակին: Իսկ դրամատիկական խմբի հետ յունիսի 13-ին և 15-ին խաղաց յայտնի դերասանուհի Վ. Կօմիսարժեվսկայան, առաջին՝ Սուվօրինի «Вопросъ» և երկրորդ՝ Օնէլ «Горнозаводчикъ» պիեսներում: Իսկ այսօր նոյն խմբի հետ է խաղալու Մօսկվայի Կօրշի թատրօնի յայտնի դերասանուհի Մ. Իւրիևան «Զազա» պիեսում: Բացի Պեատիգօրսկից, այս երկու խումբն էլ փոխադարձաբար ամեն օր տալիս են ներկայացումներ և Եսսէնտուկում և Ժելեզնօվօդսկում: Իսկ Կիսլօվօդսկում խաղում է առանձին խումբ, Թիֆլիսին ծանօթ Ցօրկատիի ղեկավարութեամբ: Ինչպէս յայտարարված էր, մօտ օրերս էլ Պիատիգօրսկ է գալու ռուս յայտնի երգիչ Սլավեանսկին՝ իր խմբով այստեղ համերգներ տալու:

Բացի սրանցից, ահա մի քանի օր է այստեղ են հայ դերասաններ՝ տ. Մելիքեան, պ. Պետրոսեան, Ցարութիւնեան և ուրիշները՝ ներկայացում տալու, մօտ օրերումս: Նոյնպէս թէ Պիատիգօրսկի և թէ Վլադիկավկազի հայոց եկեղեցիների երգեցողութեան խմբապետ պ. Մանուկեանը պատրաստվում է մօտ օրերս հայերէն համերգ տալու իր երկսեռ խմբով: Ինչպէս լսեցինք, երգելու են գլխաւորապէս հանգուցեալ Ք. Կարա-Մուրզայի ձայնագրած ժողովրդական երգերից: Երգիչների խումբը համերգի ժամանակ հագնվելու է ազգային տարազով: Յոյս ունենք, որ մեր հայ հասարակութիւնը, թէ բնիկները և թէ մանաւանդ նոր եկած հիւրերը, չեն զլանայ և կը մտաբերեն մեր հայ դերասաններին ևս: Խմբապետ Մանուկեանը, ինչպէս յայտնի է, մի քանի անգամ ուրիշ քաղաքներում համերգներ է տուել և բաւական աջողութիւն է ունեցել: Այս ամառ պարոնը ղեկավարում է և Պեատիգօրսկի եկեղեցու երգեցիկ քառաձայն խումբը: Քառաձայն երկսեռ խումբը կազմակերպված է մօտ 20 երգողներից, և չը նայելով այս քիչ թւին, երգում են բաւական աջող:

Յունիսի 17-ին Պեատիգօրսկ եկաւ բժշկվելու Բուխարայի էմիրը, որը իջեանեց «Ստարօ-Եւրօպէյսկի նօմերա» հիւրանոցում:

Խ. Գ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, յունիսի 19-ին

Խնդրում եմ «Մշակի» մէջ տպագրել այս երկտողը:

Քանի որ «Бакинскія Извѣстія» թերթը նորից սկսել է պ. Սարեանի բերանով իր անատամ յարձակումները «Մշակի» դէմ, կարծում եմ աւելորդ չի լինի լոյս աշխարհ հանել այս մի փոքրիկ պատկերը Բագուի թերթի խմբագրական բարքերից:

Պետերբուրգի «մի խումբ ուսանողների» և պ. Տիրվանդադէի նամակների առիթով այստեղ 17 հոգուց բաղկացած մի խումբ իր սրբազան պարտքը համարեց յիշեցնելու «Бак. Изв.»-ին, որ նա հարցին նայում է խիստ միակողմանի, որ նա անարդար է: Պ. Սեմեօնով, «Бак. Изв.»-ի ղեկավարը, ուրախութեամբ ընդունեց 17 հոգու բողոքը, կարծելով, որ նա գալիս է հաստատելու իր ղեկավարած թերթի «գոհարները», բայց երբ ծանօթացաւ բողոքի բովանդակութեան հետ՝ յայտարարեց, որ ինքը կօմպետենտ չէ հայ դրականութեան վերաբերեալ հարցերում, որ կը խորհրդակցէ իր մի հայ բարեկամի հետ և կը պատասխանէ միւս օրը: Միւս օրը պ. Սեմեօնով մեզ՝ պատգամաւորներիս, ներկայացրեց պ. Վ. Արութիւնեանին, որին յանձնել էր վճռելու մեր նամակ—բողոքի «լինել թէ չը լինելը»: Պ. Սեմեօնովի «կօմպետենտ» բարեկամը նախ և առաջ յայտարարեց, որ ինքը ապշած է, տեսնելով հայ հասարակութեան մէջ մարդիկ, որոնք այլ կարծիք ունեն, քան «Бак. Извѣстія»-ն: Սա նախաբանն էր: Յետոյ պ. Արութիւնեան «մի զօռ» պաշտպանեց Պետերբուրգի ուսանողներին: Նրա երրորդ՝ մեզ ուղղած պատգամն էր կրճատել բողոքը, դուրս գցելով մեր հայեացքը պ. Տիրվանդադէի և պ.պ. ուսանողների մասին, և գրել այսպէս. «Մենք համաձայն չենք պ. Լէյլիի հետ: Բողոքում ենք նրա յօդուածների դէմ: Կեցցէ «Մշակը»: Ծիչդ այսպէս: Սա արդէն չափից դուրս էր և անվայել առաջարկութիւն մի խմբագրութեան կողմից, որ նիօբէ է դարձել ազատ խօսքի և կարծիքի պաշտպանութեան համար: Օտարացող հայ հասարակութեան համար էլ «Бак. Извѣстія»-ի ռուս աշխատակիցներից մէկը, պաշտպանութեամբ պ. Սեմեօնովի, առաջարկեց հայերին հրատարակել հրէական «Восходъ»-ի պէս մի թերթ... որպէս զի, աւելացնում ենք մենք, պ.պ. Լէյլի, Թ. Կ. և այլք գլուխ չը կոտրեն Աղայեանցի «Մայրենի լեզուի» վրա: Սակայն գառնանք մեր բողոքի պատմութեան:

Պ. Արութիւնեան չը համաձայնվեց տեղ տալ իր թերթում մեր բողոքին: Չը մոռանամ ասել, որ երբ մենք դուրս էինք գալիս խմբագրատնից, մեզ կանգնեցրեց «Бак. Изв.»-ի հայ աշխատակիցներից մէկը և ասաց հետեւալը. «Երկու կարծիք չէ կարող լինել Ռուսաստանի հայ ուսանողութեան մասին. Նա (ուսանողութիւնը) բարոյապէս ընկած է: Այդ հասկանում է նաև պ. Արութիւնեանը, բայց անյարմար է (երևի ռուսական թերթում) արշաւանք սկսել և այլն»... Այս խօսքերը ես բերում եմ մօտաւորապէս: Այնուհետև մեր բողոքը յանձնվեց «Баку» թերթին, որը անկարող եղաւ տպագրել, բայց պ. Ստարցեվ, առիթից օգտվելով, գրեց իր «Հայ ինտելիգենցիան» յօդուածը: Նա խեղաթիւրել էր նամակի բովանդակութիւնը և որտեղից որ մէջ էր բերել գիւղը գնալու խնդիրը: Սակայն դա այժմեան խնդրին չէ վերաբերում:

Ես պնդում եմ, որ մեր բողոք—նամակի նման մի ուրիշ նամակ էլ մտել է «Бак. Изв.»-ի խմբագրութիւնը և նրա հեղինակը հազար անգամ առաջով—գլխով բարձր է Պետերբուրգի բոլոր ուսանողութիւնից, բայց «Бак. Изв.»-ն չը տպեց նաև այդ նամակը, առաջ բերելով «անկախ պատճառները»... Այսպիսի բաներ են կատարվել վարագոյրի ետեւ: Եւ այսօր «Бак. Изв.»-ն գոռոզութեամբ քրքում է իր «մի շարք յօդուածները»: Հապա մի շարք ձեզ ուղղված բողոքները... Ինչո՞ւ չը տպագրեցիք: Գոնէ լռէք այժմ: Ի՞նչ ունէիք ձեր խմբագրութեան մէջ ձեզ խրախուսող՝ բացի ուսանողների անհամ նամակից: Միմիայն և միմիայն «Кавк. Вѣстникъ»-ի գոյութիւն չունեցող խմբագրութեան խմբագրապետից, պ. Գ. Մելիք-Կարագեօզեանից մի նամակ: Սա արդէն բաւական էր իմանալու, թէ ովքեր են «Մշակի» թշնամիները:

Ես վերջացրի: Ներողութիւն եմ խնդրում «Бак. Изв.»-ի խմբագրութիւնից, որ իրանց աւելի քան անտակտ և անվայել միակողմանիութեան պատճառով՝ ստիպված եղայ խմբագրական կուլիսների ետև կատարվածը լոյս աշխարհ հանել:

Դ. Տէր-Դանիէլեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի քաղաքագլուխը ներկայացրեց Թիֆլիսի նահանգապետին մի միջնորդութիւն, որով նա խնդրում է թոյլ տալ մասնաւոր նուիրատուութիւններ ժողվել Մեծ-Իշխանուհի Օլգա Ֆէօդօրօվնայի արձանի կառուցման համար Թիֆլիսում, ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ Թիֆլիսի դումայի կողմից այդ նպատակով նշանակված գումարը չէ կարող բաւարար համարվել: Մեծ-Իշխանուհի Օլգա Ֆէօդօրօվնայի արձանը պէտք է կանգնեցնվի Գօլովինսկի պրօսպէկտի վրա:

—

Ալէքսանդր քահանայ Տէր-Յովհաննիսեան «Մշակի» մի օրինակը նուիրեց Մուխրան գիւղի հասարակութեան:

—

Բալախանիից՝ Արիստակէս Տէրտէրեանից ստացանք մէկ րուբլի հիւանդ ուսուցչի օգտին:

—

Հինգշաբթի, յունիսի 26-ին, ցերեկվայ 4 ժամ 20 րօպէին Թիֆլիսում զգացվեցին երկրաշարժի բաւական զօրեղ հարուածներ: Նոյնպիսի հարուածներ զգացվել են նաև Թիֆլիսի շրջակայ գիւղերից Աւճալայում, Դիդուբում, Մամկօդում և այլ տեղերում:

—

Մարմնական վնասներ կրած բանւորներին վարձատրելու կանօնները քննվեցին բոլոր օրէնսդրական տեսաններում և արժանացան նրանց հաւանութեանը: Նոր օրէնքի էութիւնը կայանում է նրանում, որ գործարանատէրերի և այլ ձեռնարկողների վրա է դրվում բանւորներին ապահովելու պարտաւորութիւնը այն դէպքերում, երբ բանւորները մարմնական վնասներ են կրել աշխատանքի ժամանակ գործարաններում կամ աշխատանքի միւս տեղերում: Կոպիտ անզգուշութիւնը բանւորի կողմից, որ չէ կարելի արդարացնել աշխատանքի պայմաններով, իրաւունք չէ տալիս ապահովութիւն պահանջելու ձեռնարկողներից: Նոր օրէնքը նշանաւոր չափով հեշտացնում է վնասվածների դրութիւնը դատարանում: Այսպէս վնասվածները բոլոր դէպքերում կարող են օգտվել չքաւորութեան իրաւունքով: Այսպիսի գործերում թոյլ է տրվում դատաստանական վճիռների նախնական կատարումն: Դատաքննութիւնը կատարվում է կրճատ ձևով: Պաշտպան փաստաբաններին տրվելիք վարձատրութեան չափը սահմանափակված է որոշ սակագնով: Եթէ ձեռնարկողը դուրս գայ նիւ...

տեսէք. կանգնեցին,.. նայում են այս կողմը... փակէք լուսամուտը, նրանք հրացան կարձակեն:

—Herr Gott, բայց նրանք հրացան չունեն. վրդովվեց պրօֆէսօրը:

—Ունեն, ինչպէս չունեն, միայն թէ մենք չենք տեսնում:

Շոգեկառքը սուլեց. գնացքը մօտենում էր կայարանին, որի առաջ ժողովված էր ահագին բազմութիւն, իսկ դրա մէջ՝ աչքի էին ընկնում պօլիցիական մի պաշտօնեայ իր համազգեստով և, ոտքից մինչև գլուխ զինված, ձիաւոր պահնակների կարմիր գլխարկները:

Գնացքը կանգնեց:

—Was ist da? Հետաքրքրվեց պրօֆէսօր Ալլէսմայնը, դիմելով թղթակցին:

—Իսկոյն կիմանանք—պատասխանեց նա, ցատկելով վագօնից:

—Ասացէք խնդրեմ, ինչ է պատահել—դիմեց Վրեմէնցեվը ոստիկանական պրիստաւին:

—Ոչինչ, սովորական բան, երէկ մօտիկ ձրկնորսարաններից մի քանիսի վրա յարձակվել էին մի խումբ աւազակներ և փող էին տարել. մենք հէնց նոր այնտեղից ենք գալիս—պատասխանեց պրիստաւը:

—Բռնեցի՞ք աւազակներին,—հարցրեց թղթակիցը:

—Ոչ. մենք կէս ժամով միայն ուշացանք. երբ վրա հասանք—նրանք կորել էին:

—Ովքեր էին աւազակները:

—Մի քանի փախստական լեզգիներ:

—Հայեր չէի՞ն:

—Ոչ, այստեղ հայն ինչ է անում. ազգաբնակութեան մեծ մասը լեզգիներ են, կան և թուրքեր:

—Իսկ դուք ինչ ազգից էք:

—Թուրք եմ,—պատասխանեց պրիստաւը:

—Իսկ ձեր զաւառապետը:

—Ռուս է:

—Իսկ նրա օգնականը:

—Նա էլ ռուս է:

—Իսկ ձեր ձիաւորները:

—Բոլորը ռուսներ են, կան մի քանի հոգի թուրքեր:

—Հաստատ գիտէք, որ ձեր թւածների մէջ հայեր չը կան:

—Ինչպէս չը գիտենամ. նրանք կամ իմ իշխանաւորներն են կամ ատորադրեալներս,—վիրաւորված պատասխանեց պրիստաւը:

—Ուրեմն հայեր չը կան... жаль, очень жаль... արտասանեց թղթակիցը և մտաւ վագօն:

—Ովքեր էին, ինչ էր պատահել—հետաքրքրվեց պրօֆէսօր Ալլէսմայնը:

—Ոչինչ. լեզգի աւազակները ապատակել էին մի քանի ռուս ձկնորսարաններ, և պօլիցիական թուրք ծառայողը գնացել էր նրանց ձերբակալելու, սակայն կէս ժամով միայն ուշացել էր:

Պրօֆէսօր Ալլէսմայնը հանեց մատիտը, յիշատակարանը և այնտեղ գրի անցրեց իր լաածները:

Գնացքը շարունակեց իր ճանապարհը:

—

Մի ամսից յետոյ մայրաքաղաքի ամենօրեայ թերթերից մէկում տպագրված էր հետեւեալ յօդուածը:

Աւազակութիւններ Կովկասում

«Չը նայելով որ ահա մի ամբողջ դար է, ինչ մենք տիրել ենք Կովկասին, չը նայելով որ հարիւրհազարաւոր ռուս մարդկանց արիւնով ներկվել է նրա իւրաքանչիւր մի քարը, բոյսը, հողի կտորը,—այնուամենայնիւ Կովկասը մինչև օրս դեռ ևս տիրապետված չէ... Նոյն իսկ երկաթուղիով անցնելը ռուս մարդի համար անվտանգ չէ. իւրաքանչիւր րօպէ կարող ես ռաչասել աւազակային յարձակումների—ահա թէ ինչու ինձ հետ միասին ճանապարհորդողները, նոյն իսկ կանայք և երեխաներ, ման էին ածում իրանց հետ հրացաններ, ատրճանակներ և խենջալներ... Եւ այս բոլոր ոճրագործների հեղինակները մեծ մասամբ հայերն են. այդ ազգը բազմանալու և արագ զարգանալու զարմանալի ընդունակութիւն ունի: Ողջ Կովկասը այժմ լի է հայերով. Դաղստանի $4/5$-ը բնակեցրած է հայերով. դրանց ձեռքին են գտնվում կառավարչական բարձր պաշտօններ՝ սկսած գաւառապետի բարձր պաշտօնից մինչև ստորին պօլիցիական ձիաւորինը, և ահա դրանք են, որ խրախուսում են իրանց հայրենակիցներին աւազակութիւններ անելու արհեստում:

Երբ մենք անցանք Խ. կայարանով, հայ պօլիցիական պրիստաւը յայտնեց մեզ, թէ ինչպէս մի քանի ժամ առաջ հայ աւազակները թալանել էին մի քանի ռուս և խեղճ լեզգիների ձկնորսարաններ, և որ իմ հարցին՝ բռնեցին արդեօք աւազակներին, նոյն պրիստաւը, խորամանկ ժպիտն երեսին, ասաց ինձ, որ միայն կէս ժամ էին ուշացել և ձեռքից բաց էին թողել...

Ահա թէ ուր է տանում հայի բնածին խորամանկութիւնը և մեր կօսմօպօլիտական համբերողութիւնը...»

Այս թղթակցութիւնը արտատպվեց միւս թերթերում, նոյն իսկ թարգմանվեց եւրօպական լրագիրների մէջ:

Երբ պրօֆէսօր Ալլէսմայնը երեք ամիս Պարսկաստանում իր զբօսնը ուսումնասիրելուց յետոյ վերադարձաւ Բերլին, և նրա ծանօթները ցոյց տվեցին նրան պ. Ն. Վրեմէնցեվի յօդուածի թարգմանութիւնը—նա ասաց:

—Aber, mein Gott... նա՝ այդ Վրեմէնցեվը այնպէս չտապում էր... միթէ հնարաւոր է այդպէս շտապելով ճշմարտութիւնը գրել... ես նրան այդ ասեցի, բայց նա չը լսեց. նա շտապում էր Պետերբուրգ...

Ստորա-Կէտ

թապէս անկարող վարձատրութեան՝ մնացած բանւորը գերադասութիւն է ստանում միւս ցած բոլոր պարտատէրերից։ Նոր օրէնքի մի ամբողջ շարք կանոններ ձգտում են պաշտպանելու բանւորի շահերը և հնարաւորութիւն տալու նրան ստանալ այն վարձատրութիւնը, որ որոշված է օրէնքով։

—

Թիֆլիսի քաղաքային եկամուտների նախահաշիւը առաջիկայ 1904 թւականի համար արդէն կազմված է և ներկայացված ուպրավայի քննութեան։ Այդ նախահաշւով Թիֆլիսը մուտք պէտք է ունենայ 1904 թւականին 1,461,000 րուբլի։

—

«Сар. Дн.» լրագիրը հաղորդում է, թէ ռուս նշանաւոր վիպագրող Պեշկով, (Մաքսիմ Գորկիյ), մտադիր է ոտքով մի երկար ճանապարհորդութիւն կատարել Անդրկովկասում։ Առաջին ճանապարհորդութիւնը կը կատարվի Թիֆլիսի վրայով դէպի Սրասթուման։ Գորկիյ կը ճանապարհորդէ ամբողջ ամառվայ ընթացքում և կը վերադառնայ նոյնպէս ոտքով դէպի Ցարիցին։ Իր հետեւակ ճանապարհորդութիւնը Գորկիյ յանձն է առել կատարելու բժիշկների խորհրդով՝ առողջութիւնը բարւոքելու համար։ Բժիշկ Ջոլոտնիցկու ասելով՝ այժմ ռուս վիպագրողի առողջութիւնը բաւական լաւացել է։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան որոշմամբ՝ քաղաքային դեղատունը կապալով է տրված ֆարմացիայի մագիստրոս Ցովհաննիսեանին մէկ տարի և 10 ամիս ժամանակամիջոցով։ Վճարը տարեկան 4000 րուբլի է։

—

ՔԱՐԱՀՈՒՆՋ գիւղից (Զանգեզուրի գաւառ) մեզ գրում են. «Յունիսի 8-ին Քարահունջ գիւղի եկեղեցու գաւթում հողին յանձնվեց Առաքել Ծատուրեանի մարմինը, ներկայութեամբ մեծ բազմութեան, որը եկել էր Գորիս աւանից և շրջակայ գիւղերից վերջին յարգանքը մատուցանելու հանգուցեալին։ Դագաղը գերեզման իջեցնելուց առաջ հանգուցեալի եղբօրորդին մի համառօտ, բայց սրտառուչ դամբանականով բացատրեց և թւեց հանգուցեալի բարեմասնութիւնները, նրա բազմաթիւ բարեգործութիւնները։ Պարոնը յայտնեց նոյնպէս, որ հանգուցեալը թողել է կանոնաւոր կտակ, որով պարտք է դնում կտակակատարների վրա վերջացնել գործերը, նախ վճարել իր բոլոր պարտքերը և միւսածից էլ անել հետեւեալ նուիրատւութիւնները. Տաթեւի վանքի վերանորոգութեան համար—1000 ր., Գորիս աւանի նորակառոյց եկեղեցուն—1000 ր., Քարահունջ գիւղի եկեղեցուն 2000 ր., Քարահունջ գիւղը ջուր բերելու համար 25,000 ր., Քարահունջ գիւղի հասարակութեան 30,000 ր., և Սանասարեան դպրոցին 7,200 րուբլի։ Հանգուցեալի միակ եղբայրը Միրզան, որը և կտակով նշանակված է ժառանգ, յայտնեց հրապարակաւ, որ ինքը ես կաւելացնէ 5000 ր. այն գումարին, որը յատկացրած է Քարահունջ գիւղը ջուր բերելու համար, և խոստացաւ ջրի մի մասը Գորիս տանելու։ Այս բանը սիրով լսեցին Գորիսից եկած հիւրերը և խորին շնորհակալութիւն յայտնեցին պարոնին»։

—

ԴԵՐԲԵՆՏԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ և շրջակայ գիւղերում հունձը արդէն սկսվել է. վերջին տասը տարվայ ընթացքում սա երկրորդ անգամն է, որ ցանքերը գոհացուցիչ բերք են խոստանում։ Յոյս կայ, որ այսուհետև գիւղացի աղքատ ազգաբնակութիւնը կը դադարի Ռուսաստանի դառն ալիւրը գործ ածելուց»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի մեր գաւառում հացաբոյսերի և խոտի առատ հունձ է սպասվում. մինչև հիմա կարկուտը համարեա ոչ մի տեղ վնաս չէ տուել գաւառում, և եթէ այսուհետև էլ ոչ մի փորձանք չը պատահի, յոյս կայ, որ բերքը աւելի առատ լինի՝ քան նոյն իսկ անցեալ առատ տարին։ Ամեն օր յորդառատ անձրևներ են գալիս»։

—

ՇՈՒԼԱՒԷՐԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 21-ին, կէս օրին Շուլաւէրում սարսափելի կարկուտ եկաւ և ոչնչացրեց այգիները և մասամբ արտերը։ Վնասը հասնում է մօտ 100,000 ր.։ Գիւղացիք, որ այս տարի առատ բերք էին սպասում, այժմ լաց ու կոծի մէջ են»։

—

ՆԵՐՔԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Տեղիս բօժօժները էլ վերջացան և տեղական պատրաստած սերմը լաւ էր. մեխալին 25—35 ֆունտ բերք տուեց»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԱՑՈՒՄ

—

Աւստրօ-Ունգարիան իր խայտաբղէտ ազգաբնակութեամբ, ազգային հակադիր շահերի անվերջ ընդհարումներով մի լայն ասպարէզ է ներկայացնում ներքին երկպառակութիւնների համար։ Չեխ ու գերմանիացի, մաջար և խորվատ շարունակ մրցում են իրար դէմ և իւրաքանչիւրն աշխատում է պաշտպանել իր ազգային շահերը, իր գերակշիռ ազդեցութիւնը։

Վերջին ժամանակներս խօրվատներն էին օրվայ հերոսը Աւստրօ-Ունգարիայում։ Նրանք գլուխ էին բարձրացրել իրանց Բանի՝ Կուէն Հէդերվարի դէմ և զէնքով, ֆիզիկական ոյժով դիմադրութիւն էին ցոյց տալիս նրա ամձարձակ ճնշումների և հալածանքների դէմ։ Ամբողջ Խօրվատիան նման էր մի ալեծուփ ծովի. գիւղերում ու քաղաքներում արիւնահեղ ընդհարումներ էին տեղի ունենում ոստիկանութեան ու ժողովրդի մէջ։ Խօրվատները ուզում են վերջ տալ մաջարների ճնշումներին. վերջապէս նրանք դիմում են Վիէննա և Բուդապեշտ, խնդրում են կառավարութեան միջամտութիւնը, բայց ապարդիւն։ Նրանց աչքի Բանը ընդհակառակը աւելի բարձր մեծարանքի է արժանանում։ Նա դառնում է Վենգրիայի մինիստր նախագահ. ճիշտ է, Խօրվատիայում նշանակված է նոր Բան, բայց նա իբրև Հէդերվարիի ստորադրեալ ոչ մի փոփոխութիւն մտցնելու չէ նախկին քաղաքականութեան մէջ. Հէնց դա է պատճառը, որ խօրվատները միանգամայն անտարբեր աչքով են նայում այդ փոփոխութեան վրա և տեղ տեղ նոյն իսկ շարունակում են իրանց խառնակութիւնները։

Սակայն Հէդերվարիի դրութիւնն էլ շատ փափուկ է։ Վենգերական պարլամենտի հէնց առաջին նիստում նրա դէմ դժգոհութեան զօրեղ ցոյցեր են տեղի ունեցել։ Նոյն իսկ Կօշուտի կուսակցութիւնը բացասական դիրք է բռնել, նրա ճառի ժամանակ այս ու այն կողմից բացարձակ բղաւելով.

—Մեզ հարկաւոր չէ այդպիսի մինիստր նախագահ… Նա խաբեց մեզ։ Նա դաւաճանեց…

Դա, ի հարկէ, պարլամենտական սուր ընդհարումների միայն նախաբանն է, որ ապագայում անշուշտ ունենալու է և վերջաբան։ Սակայն ինչ էլ որ լինի այդ վերջաբանը, նա դժուար թէ մի որ և է փոփոխութիւն մտցնէ խօրվատների դրութեան մէջ, դժուար թէ թեթեւացնէ նրանց տանջանքների լուծը։ Այդպէս են ցոյց տալիս ներկայ հանգամանքները։

Խօրվատական ազգային շարժումից յետոյ Աւստրօ-Ունգարիայում երկրորդ նշանաւոր դէպքն է չեխերի ազգային տօնը Յովհաննէս Հուսի արձանի բացման առիթով։

Հ՛ւս. ում յայտնի չէ այդ անունը։ Դա այն մարդն էր, որ XV-րորդ դարի սկզբում մի բուռն բողոք բարձրացրեց պապականութեան, նրա անսահման իշխանութեան դէմ, որ այնպիսի համարձակութեամբ խօսեց կղերականութեան կաշկանդիչ հոսանքի դէմ և արծարծեց ազգային հումանիտար գաղափարներ։ Նրա քարոզները ցնցեցին թմրած մտքերը, թարմ գաղափարները մի ուժեղ շարժում առաջ բերին, որը հետզհետէ աւելի և աւելի զարգանալով դարձաւ զուտ ազգային-չեխական շարժում։ Սակայն այս անգամ կղերը յաղթեց. Հուսին դատապարտեցին իբրև հերետիկոսի և խարոյկի վրա այրեցին (1415 թ.)։

Մեռաւ նա, բայց կենդանի մնացին նրա գաղափարները։ Նրա կողմնակիցները—հուսիտները աւելի և աւելի բազմացան և քաջարի Եան Ժիշկի առաջնորդութեամբ հերոսական քայլեր արին։ Վրա հասաւ XVI-րորդ դարը. լիւտերական ուժեղ շարժումը մեծ հարուած հասցրեց պապականութեանը։ Հուսի գաղափարներն յաղթանակեցին։

Եւ ահա այսօր նրա ազգը-չեխ ժողովուրդը յարգանքի մի ցոյց է անում իր հերոս զաւակին, նրա անունով փառահեղ արձան կանգնեցնելով Պրագայում։ Ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, արձանի բացման (յունիսի 22-ին) և նրա հետեւեալ օրերը մեծ հանդէսներ են կատարվել այդ քաղաքում, ազգային ցոյցերով, կրակոտ ճառերով համեմված փառաւոր հանդէսներ։

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ

—

Այժմ ամենքին հետաքրքրում է այն հարցը, թէ արդեօք ինչ քաղաքականութեան է հետեւելու նոր թագաւորը սերբիական ներքին հարցերի վերաբերմամբ։ Այդ մասին հետաքրքիր տեղեկութիւններ է հաղորդում «St. Petersburger Zeitung» լրագրի թղթակիցը Բելգրադից։ Նրա ասելով բոլոր դաւադիրները առատ ընծաներ են ստացել թագաւորից—գլխաւորապէս ժամացոյցներ, ծրնեվում պատրաստած։ Բացի դրանից թագաւորը հրամայել է դրամական նպաստ տալ մայիսի 29-ի կատաստրօֆի ժամանակ սպանված դաւադիրների ընտանիքներին։

Թագաւորը մտադիր չէ միջամտել ընտրութիւններին. հաւանականօրէն յաղթանակը կը տանի ծայրահեղ արմատական կուսակցութիւնը։ Ավվակումովիչը կարողացել է միացնել ազատամիտ կուսակցութիւնների բոլոր խմբակներին, այնպիս որ ներկայ մինիստրութիւնը մի տեսակ գործիք է արմատականների ձեռքին։

Բայց Պետր թագաւորը չէ ուզում բաւականանալ ներկայ դրութեամբ։ «Information» թերթի ասելով, նա մտադիր է վերացնել այժմեան կուսակցութիւնները և այդ բոլորը փոխարինել մի ռ ա մ կ ա վ ա ր ա կ ա ն կուսակցութեամբ, որի ծրագիրը համապատասխանելու է իր անձնական համոզմունքներին։ Թէ ինչ չափով կարող է իրականանալ այդպիսի մտադրութիւնը, դա ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան։ Այժմ միայն այսքանը կարելի է ասել, որ այդպիսի ձգտումները երբէք առանց դիմադրութեան ու դժգոհութեան չեն մնայ։

Իբրև ապացոյց կարելի է յիշել այն երևոյթը, որ արդէն մի քանի կողմերից խուլ տրտունջներ են լսվում թագաւորի ներքին քաղաքականութեան վերաբերմամբ։ Այսպէս, օրինակ, սերբիական «Народни Лист.» թերթը գրում է. «Անարդարութիւն է անցեալի բոլոր մեղքերը Ալէքսանդր թագաւորի վրա գցել։ Եթէ Սերբիան ունենար աւելի ազնիւ ու անշահասէր քաղաքագէտներ, այն ժամանակ նրա կառավարութիւնն էլ ուրիշ կերպ կը լինէր։ Նոր թագաւորի գալուստը չէ կարող ինքն ըստ ինքեան աւելի լաւ ապագայի գրաւական լինել։ Փոքրիկ չարիքը վերացած է, բայց մեծը դեռ մնում է։ Անհաւատարիմ ու կաշառվող քաղաքագէտները, որոնք նախկին թագաւորին ողբերգական մահվան հասցրին, այժմ էլ մեծ դեր են խաղում։ Պետր թագաւորին հարկաւոր է շրջապատվել նոր, ազնիւ մարդկանցով և հեռանալ նրանցից, որոնք հանգուցեալ թագաւորին մինչև կորուստ հասցրին…»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Neue Zeit» լրագրում Կաուտսկի գրել է մի յօդուած պարլամէնտական վերջին ընտրութիւնների մասին Գերմանիայում, որի մէջ, ի միջի այլոց, ասում է, թէ գերմանական կառավարութիւնը այժմ, սօցիալ-դէմօկրատների յաղթութիւնից յետոյ, կանգնած է մի դժուար լուծելի խնդրի առաջ,—նա կամ պէտք է զիջումներ անէ պրօլէտարիատին, մի սիստեմ, որին հետեւում են Անգլիայում և Միացեալ-Նահանգներում, կամ պէտք է փորձէ կոպիտ ոյժով ճնշել սօցիալ-դէմօկրատների առաջխաղացութիւնը։ Ներկայ ժամանակում, ասում է Կաուտսկի, գերմանական կառավարութիւնը և բուրժուազիան միջոցներ չունեն տնտեսական բարենորոգումներ մտցնելու։ Միւս կողմից կռիւը դէմօկրատիայի դէմ բացառիկ օրէնքների միջոցով հազիւ թէ կարելի լինի։ Եւ եթէ գտնվի էլ մի այնպիսի անհեռատես պետական անձն, որ համարձակվի ոյժ գործ դնել սօցիալ-դէմօկրատների դէմ, այդ դէպքում նա անխուսափելի կերպով մի մեծ յեղափոխութիւն առաջ կը բերէր, որ քաղաքական իշխանութիւնը կը գցէր սօցիալ-դէմօկրատների ձեռքը։ Իսկ եթէ կառավարութիւնը կը շարունակէ իր տատանումների քաղաքականութիւնը, նա զոհ կը դառնայ կուսակցութիւնների մրցութիւններին և անկարող կը լինի կառավարել նրանց միջոցով։ Այս բոլոր դէպքերում սօցիալ-դէմօկրատների վճռական յաղթութիւնը անխուսափելի է, և այն՝ շատ կարճ միջոցում։

—Լօնդօնում տեղի ունեցան մի քանի մեծ միտինգներ, որոնց նպատակն էր բողոքել Չէմբէրլէնի ֆինանսական քաղաքականութեան դէմ։ Սէր Ուլիամ Հարկորտ խիստ քննադատութեան ենթարկեց գաղթականութիւնների մինիստրի նախագիծը Մալվուդում։ Էդինբուրգում տեղի ունեցաւ ազատամիտների մի հսկայական միտինգ Չէմբէրլէնի քաղաքականութեան դէմ։ Այն ունիօնիստները, որոնք հաւատարիմ են մնում ազատ առեւտրի սկզբունքին, մեծ ժողով են նշանակել Վէստմինիստրում ֆինանսների երկու նախկին մինիստրներ՝ լօրդ Գօշէնի և սէր Միքայէլ Հիկս-Բիչի նախագահութեամբ։ Ցայտնի պահպանողական պատգամաւոր Ուինստօն Չէօրչիլ յայտնեց, որ նա մի ճառ կարտասանէ իր ընտրողների առաջ և կը դատապարտէ Չէմբէրլէնի ֆինանսական նախագծերը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

25 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագուհի կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան Գատչինայից գնաց Պետերհօֆ։

ՎԻՆԴԱՎԱ։ Ժամանեց Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Միխայլօվիչը։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Telegraph»-ը գրում է. «Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի դաշնակցութիւնը քաղաքական միութիւն է այդ երկու պետութիւնների համար, իսկ Էդուարդ թագաւորի ընդունելութիւնը Պարիզում և Լուբէի դիմաւորութիւնը Լօնդօնում երկու ազգերի միութիւն է ներկայացնում»։

ՍՕՖԻԱ։ Բօլգարական կառավարութիւնը վճռել է պահպանել գործունէութեան խաղաղ ձև, բայց վախենում է պատահականութիւններից։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Սերբիական դեսպան Նովակովիչի առաջարկութեամբ առաջադիմականների ժողովը որոշեց այլ ևս չը կազմակերպել այդպիսի կուսակցութիւն։

ՀՌՈՄ։ «Իտալիա» թերթը հաղորդում է, թէ պապը ցանկութիւն է յայտնել, որ իր յաջորդը լինի կարդինալ Գօտտին։

ՎԻԷՆՆԱ։ Կրիզիսը վերջնականապէս վերացած է։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ֆրանսիական դեսպանատանը հանդիսաւոր ճաշկերոյթ տեղի ունեցաւ։ Հիւրերի թւում կային՝ Էդուարդ թագաւորը, Ուէլսի պրինցը, մինիստրները և դեսպանները։ Ճառեր չասացին։ Ճաշկերոյթից յետոյ հանդիսաւոր ներկայացում տրվեց։

26 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правительственнй Вѣстникъ»-ում տպած է բարձրագոյն հրաման՝ ակցիօներական ապահովագրական ընկերութիւնների ունեցուածքը պահպանելու և գրաւ դնելու կարգին վերաբերեալ օրէնքները փոփոխելու և լրացնելու մասին։

ՀՌՈՄ։ Պապը օրն անցկացրեց առանց նուաղումների։ Արեան զարկը աւելի հաստատուն է, ընդհանուր դրութիւնը թեթև։

ԲՐԻՒՍԷԼ։ Գումարվեց շաքարագործների մասնաժողովը՝ քննելու Գերմանիայի առաջարկութիւնը Ռուսաստանի համար մաքսը պակասեցնելու մասին, որպէս զի նախապատրաստվի վերջինիս լրացուցիչ միացումը կօնվենցիային։ Ներկայացուցիչները համերաշխ կերպով պատրաստակամութիւն յայտնեցին մաքսը պակասեցնելու համար։ Քանակի մասին հարցը քննվելու է վաղը։

ԱԹԷՆՔ։ Պատգամաւորների ժողով. Տէօտօկիս հաղորդում է, թէ կաբինէտը հրաժարական է տուել, որ և ընդունված է։ Նա մատնանիշ է անում, որ օպպօզիցիայի գործունէութիւնն էր ներկայ խառնակութեան պատճառը։ Նախագահը փակում է նիստը։ Սաստիկ անկարգութիւն է տեղի ունենում։ Օպպօզիցիան բողոքում է և բղաւում։ Պատգամաւորներից մի քանիսը կռիւ են սկսում։

ԲՐԻՒՍԷԼ։ Ռուսաստանի, Աւստրիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Բելգիայի և Հօլլանդիայի շաքարագործութեան ներկայացուցիչների խորհուրդը հաւանութիւն տուեց այն որոշմանը, որով սահմանափակվելու է դէպի անգլիական վաճառանոցներն արտահանվող շաքարի քանակութիւնը և կօնվենցիան ստորագրող իւրաքանչիւր երկրի համար նշանակվելու է աքտահանութեան որոշ քանակութիւն, որպէս զի անգլիական վաճառանոցը չը լցուի շաքարագործութեան արտադրած նիւթերով։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Վուիչի և Պաչիչի հրաժարականն ընդունված է։

ՍՕՖԻԱ։ Գրեթէ բոլոր լրագիրները հակառակ են պատերազմին, ենթադրելով, որ նա ոչ մի հետեւանք չի ունենայ և տնտեսական քայքայում կառաջացնէ։

26 յունիսի

ԱԼԴԵՐԼՕՏ։ Լուբէն մասնակցեց զօրահանդէսին. զօրքի թիւը 16,000 էր։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Մինիստր Կօլօսվարին յայտնեց զինւորական մասնաժողովին, որ զինւորագրական նոր օրէնքի հիմք դրված է երկամեայ ծառայութիւն միայն կաւալերիայի վերաբերմամբ։ Ձիաւոր թնդանօթաձիգների համար մնում է եռամեայ ժամանակամիջոցը։ Նաւատորմում ծառայելը պակասեցրած է 4-ից 3 տարի։

ԱԹԷՆՔ։ Ռալլին յանձնարարված է կաբինէտ կազմակերպել։

ՀՌՈՄ։ Բիւլլետէն առաւօտեան ժամը $9^{1}/_{2}$-ին. «Գիշերը հանգիստ անցաւ. Թոքի գործողու-

թիւնը բոլորովին վերջանալու ճանապարհի վրա է։ Ընդհանուր դրութեան թեթեւութիւնը շարունակվում է։

ԼՈՆԴՈՆ։ Լուբէն գնաց Բուկինգամի պալատը, որտեղ նրա պատւին թագաւորն ու թագուհին պարահանդէս սարքեցին։ Լուբէն իր թեւն առաջարկեց թագուհուն և նրա հետ միասին պարախմբի առաջն ընկած անցաւ հանդիսաւոր դահլիճների միջով։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Բ. Դուռը հաղորդեց ռուսական և աւստրօ-ունգարական դեսպանութիւններին, որ Հիլմի փաշայի հաղորդագրութեան համեմատ քննութիւնները ցոյց են տալիս, որ մակեդոնական յեղափոխական շարժման արմատները Բօլգարիայում են գտնվում։ Բ. Դուռը խնդրում է դեսպանութիւններից, որպէս զի նրանք դրդեն կառավարութիւններին համապատասխան ձեւով ազդելու Սօֆիայում։ Ղեկավարիչ քաղաքական շրջանները կարծում են, որ իրերի դրութիւնը բոլորովին չէ ներշնչում անմիջական երկիւղ։ Աւելի լուրջ դժւարութիւններ կարող են առաջանալ այն դէպքում, եթէ այժմ իշխանութիւն ունեցող կաբինէտը ստիպված լինի հեռանալ։

27 յունիսի

ԼՈՆԴՈՆ։ Լուբէն ճանապարհ ընկաւ առաւօտեան ժամը 8-ին և 35 րոպէին։ Երկաթուղու կայարան էին եկել՝ թագաւորը, Ուէլսի պրինցը, Կօննաուտեան Դուքսը և մինիստրներից շատերը։ Լուբէն, թողնելով Դուվրը, թագաւորին հեռագիր ուղարկեց, շնորհակալութիւն յայտնելով այն ջերմագին ընդունելութեան համար, որ ցոյց տրվեց նրան՝ իբրև Ֆրանսիայի ներկայացուցչին և Անգլիայի բարեկամին։

ՀՌՈՄ։ «Կապիտօլիօ» հաղորդում է, որ ֆրանսիական և իտալական կառավարութիւններն եկել են այն համոզմունքին, թէ պապի մահվան դէպքում նպատակայարմար կը լինի յետաձգել թագաւորի ճանապարհորդութիւնը։ Հաւանականօրէն այդ ճանապարհորդութիւնը տեղի կունենայ սեպտեմբերին։

Բիւլետէն ժամը 6-ին. «Հիւանդի առողջութեան ընդհանուր դրութիւնը վատացաւ. տեղի ունեցաւ բժշկական խորհրդակցութիւն։ Լանջամաշկի հեղուկն աւելացաւ։ Սրտի գործունէութիւնը թոյլ է։ Դրութիւնը լուրջ է համարվում։»

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Թիւրքական այսօրվայ լրագիրներում տպած պաշտօնական հաղորդագրութիւնն ասում է, թէ թօրսայում լուր է տարածված, որ թիւրքական զօրքեր են գնացել դէպի բօլգարական սահմանագիծը։ Այդ լուրը միանգամայն անհիմն է, որովհետև Բօլգարիան իր գերիշխող պետութեան դէմ վրդովեցուցիչ ոչ մի գործողութիւն չէ կատարել, որ անհրաժեշտ դարձնէր զօրքերի կենտրօնացումը սահմանագլխում։ Այստեղ պատմում են, թէ Բ. Դուռը պատերազմ է յայտարարել Բօլգարիային, բայց Թիւրք պաշտօնական շրջանները ամենակտրական կերպով հերքում են այդ լուրը։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ «Бѣлгородске Новине» թերթը հաղորդում է, որ Ցինցար Մարկօվիչի կաբինէտի ներքին գործերի մինիստր Թէօդորօվիչը, որ ծանր վիրաւորված էր, մտադիր է դատ սկսել մայիսի 29-ի գիշերը իր վրա յարձակվողների դէմ, մեղադրելով նրանց սպանութեան փորձի մէջ։

ԿԱԼԷ։ Իբրև պատասխան զանազան դիմումներին Լուբէն ասաց, թէ դէպի Լօնդօն կատարած ճանապարհորդութիւնը հնարաւորութիւն տուեց հաւաստիանալու, որ արտասահմանում Ֆրանսիային աւելի արդարացի են համարում, քան թէ ինքը Ֆրանսիան է համարում։ Նա ազգասիրական մի հրճուանք է զգում, յայտնելով, որ Անգլիայից դուրս է բերել այն խոր համոզմունքը, թէ Ֆրանսիան կարող է աւելի մեծ հաւատ ունենալ դէպի իրան և շարունակ առաջադիմել քաղաքակրթութեան ճանապարհով։ Նա յոյս ունի, որ խաղաղ համերաշխութիւնը աւելի ու աւելի պիտի փոխարինէ պատերազմին ու բռնութեանը՝ ի մեծ ուրախութիւն Ֆրանսիայի և ամբողջ մարդկութեան։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՕՐ. Ս. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ, ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆԻ ԱՄԱՐԱՆՈՑՈՒՄ

76—105

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Լ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Հիւանդների ընդունելութիւնը յուլիսի 1-ից ընդհատում է։ 1—3

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
Տնային վարժուհի

ԱՍԽԱԲԱԴ գնալու համար։ Պայմանների մասին դիմել «Գուտտենբերգ» գրախանութը։
1—3

ՀՐԱՒԷՐ

Բէգղեհէմի ս. Աստուածածին եկեղեցու երէցփոխ պ. Մ. Զմշկեանցի պաշտօնավարութեան ժամանակ, իր կատարած ծախսերի առթիւ, նոյն եկեղեցու ծխականներից ընտրված հինգ հաշուետեսների մասնաժողովը վերջացրել է հաշիւների քննութիւնը, ուստի սրանով հրաւիրվում են վերոյիշեալ եկեղեցու յարգելի ծխականները կիրակի, ամսիս 29-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, ս. պատարագից յետոյ ծխական անյետաձգելի ժողովին, լսելու հաշուետեսների զեկուցումը։

Նախագահ ժողովի՝
1—2 Գէորգ քահանայ Մեհրաբեանց

Ձեռնարկված են թարգմանութեան և տպագրութեան

Կարնօի

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԵԾ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

մօտ 400 երես և մի քանի հասարակագիտական—քաղաքական գրքեր։
1—3

ՀՐԱՒԷՐ

Յունիսի 29-ին, կիրակի, ս. պատարագից յետոյ, 11 ժամին, քաղաքիս Հրեշտակապետաց եկեղեցում լինելու է ծխականների երկրորդ և վերջին ժողով, դպրոցասարտ Բուղդան Բերինեանցին նոյն եկեղեցում հոգեւորականութեան մէջ ընդունելու համար համախօսական կազմելու, ուստի պ.պ. ծխականներն հրաւիրվում են ժողովին մասնակցելու։

Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների բ. մասի գործակալ՝
1—1 Ղեւոնդ քահանայ Մամիկոնեանց

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր «Ս. Պետերբուրգի Աչքաբուժական Հիւանդանոցի»

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

ընդունում է աչքի հիւանդութիւն ունեցողներին ամենայն օր.

Առաւօտեան ժամի 9-ին մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Հասցէն. Վելիամինովսկայա փ. տ. № 8։
8—10

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱՅԻ ծխական դպրոցի համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

շրջանաւարտ Ներսիսեան դպրոցի, 400 րուբլի ռոճիկ և սենեակ։ Ցանկացողները թող բարեհաճէին դիմել հետեւեալ հասցէով։
Евпаторія, ктитору П. Я. Сеферову.
17—25 Պօղոս Սէֆէրեան

ԿԱՊՍՈՒԼՆԵՐ ՄԱՏԻԿՕԻ

(Cansules au Matico)

ԳՐԻՄՕ ԵՒ ԸՆԿ. ԴԵՂԱԳՈՐԾՆԵՐԻ

Թոյլ է տրված Ռուսաստանում։

—

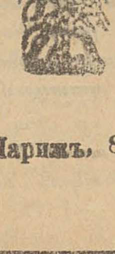

Աչողութեամբ գործ է ածվում հոնորէի բժշկութեան ժամանակ, երբէք չը յոգնեցնելով ստամոքսը, ինչպէս այդ լինում է, երբ գործ է ածվում Կոպայբալզամը հեղուկ ձեւով։

—

Парижъ, 8, Rue Vivienne և գլխաւոր դեղատներում։
(12 և 28) 14—24

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՄՈՒՐՃ
ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ
№ 6

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Մրրիկի սուրբը, (շար.) վէպ Ա. Ահարոնեանի, 2. Դու վառ յօգնեցիր, բանաստ. Ալ. Ծատուրեանի, 3. Վան-Տոսպ, նկարագրութիւն Կարաեցու, 4. Էլի եկան... բանաստ. Ա. Իսահակեանի, 5. Անատոլ Ֆրանսի պատմուածքներից, թարգմ. Ծ. Դ., 6. Ղազարոս Աղայեանց. նրա գրակ. 40-ամ. առիթով, Մար. Ցար., 7. Արտասահմանեան գրական նորութիւններ, 1) Les Affaires sont les Affaires, m. Octave Mirbeau, 2) Joyselle, M. Maeterlinck, 8. Ատրպատականի հ. թեմի հիմն. կանոնադրութիւնը, յօդ. Սիրական Տիգրանեանի, 9. Շապկի երգը, Թումաս Հուդի, թարգմ. Ա. Մ.-Ջհանեան, 10. Խառնակութիւնները Պարսկաստանում, Ե. Ֆրանգեանի, 11. Շվէյցարական գիւղը, Կուրբաթ-Հարունի, 12. Թիւրքիայի հայոց վարժարանների թիւը առ 1 յունվարի 1903 թ., Տ., 13, Հողի պարարտացումը, յօդ. Ծ.-ի, 14. Տաւրիկեան նահանգի հայոց ուսումնարանները, Վ. Բաբեանի.

15. Մատենախօսութիւն.—1) Զաւախեցի՝ «Կրակը».—2) Յ. Եսայեան՝ «Լոխմանի Հէքիմը».—3) Ասման՝ «Արիւն».—4) Նեմ.-Դանչէնկօ՝ «Գրաշարուհին», թարգմ.—5) Տոլստոյ՝ «Աստծուն, թէ Մամոնային», թարգմ.—Տ. Յ.։ Հերցլ՝ «Հին-Նոր Երկիր», Լ. Բ.։

16. Վրաց կեանքից և գրականութիւնից, յօդ. Տ. Փիրումեանի.

17. Գաւառական կեանք, Դիֆտերիտը գաւառում, Բժ. Ա. Մ.։

18. Ներքին Տեսութիւն.—Ռուսահայ մամուլի դրութիւնը.—Կրիայի քայլերով առաջադիմութիւն.—Մեր հասարակութիւնը և մամուլը 40 տարի առաջ և այժմ.—Պահանջ և առաջարկութիւն.—«Արդարացուցիչ հանգամանքներ».—Պահանջ անողը գործ չունի այդ հանգամանքների հետ.—պատմական գրականագէտներ և մամուլի յատուկ մշակներ.—Ուսուցչութիւնը կապված գրական գործունէութեան հետ.—Գրական ֆօնդ և հօնորար.—Մեր թեմական դպրոցների տնտեսականը. Նոր-Նախիջեւանի թեմական դպրոցի հոգաբարձութեան մի որոշումը.—Ներսէս. դպրոցի բիւջէն.—Կամայական բռնիմի մի նոր արտայայտութիւն մեր թեմական դպրոցներում.—Ներսիսեան դպրոցի տնտեսական հարցը, Լ. Ս.

Աշակերտին ծեծելու համար պատժված հայ ուսուցիչ.—Ծողովրդական ձրի շրջիկ գրադարաններ.—Առևտրական ուսումն. աւարտածներին տարրական ուսուցչի վկայական յատկացնելը.—Բաթումի առանձին շրջան.—Մարմնական պատժի ամենածանր տեսակների վերացումը.—Կաղզուանի ոճիրը.—Թիֆլիսում ներքին հիւանդութիւնների քաղաքային հիւանդանոց բանալու հարցը.—Քաղաքային ուսումնարանների ուսուցիչների համաժողով.—Մասնաւոր ուսումնարանների ծրագրի հարցը.—Հայ-վրացական արձանագրութիւնների հրատարակութեան մասնաժողովը.—Հրէական հողատիրութիւնը սահմանափակող նոր օրէնք.—Ագնուական կադետեան ուսումնարաններ։

19) Արտաքին տեսութիւն.—Չեմբրլէնի նոր իմպերիալիստական ծրագիրը.—Անգլիայի սահմանադրական ոգին.—Պարլամենտական ընտրութիւնները Գերմանիայում.—Հակամաչառական ցոյցեր Խորվատիայում և հակա-աւստրիական ցոյցեր Իտալիայում.—Բօլգարիայի և Թիւրքիայի յարաբերութիւնները.—Սերբիական յեղափոխութիւնը.—Երկրաշարժը Թիւրքաց Հայաստանում, Լ. Ս.

20) Պարբերական հրատարակութիւններ։ 21) Պատասխաններ։ 22) Յայտարարութիւններ։ 23) Յաւելուած, Ա. Ըօլլէսի՝ հրաշալի դար, թարգմ. Ստ. Լիսիցեանի։

ԿԱՐՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵԱՆՈՒՄ

Ղօշավանքի «Տայլար» անուանված 600 դեսեատին վարելահողերը վերջնականապէս կապալով տալու համար նշանակված է առաջիկայ յուլիսի 7-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին, ԱՃՈՒՐԴ և 9-ին ԿՐԿՆԱՃՈՒՐԴ, որին մասնակցել ցանկացողները պայմանների մասին կարող են դիմել Ատեանիս, ամենայն օր։

Անդամ Հոգևոր Կառավարութեան՝ Մինաս աւագ քահանայ Տէր-Պետրոսեան
2—6

ԱՄՍԻՍ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

„ԲԱՆԲԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ“

Հանդիսի Ա. գիրքը՝ հետեւեալ բովանդակութեամբ

**... Ն. Ադոնց։

Վիպական։ Կարմիր ժամուց, Ա. Արփիարեանի։—Դատաւոր, Վ. Փափազեանի։—Սև հաւը կանչեց, Ռ. Զարդարեանի։—Նախադարան, Հ. Բէթգէ։—Լճակին զամբիկը, Գոնէլ։—1. Հերմագորի պատմութիւնը։—2. Անսպասելի բաժակ, Հանրի դը Ռենիէ։

Բանաստեղծական։ 1. Մեր նախորդներին, 2. Պանդուխտ եմ, քոյրիկ, Յով. Թումանեանի։—Հնչեակներ. 1. Հրաժեշտ, 2. Մտածում, 3. Պատրանքներ, 4. Կանձրեէ, տղաս, 5. Այսչափ եաքը, Վ. Թէքէեանի։—Վայրկեաններ և վանկեր։ 1. Դալկուհի, 2. Իրիկուն, 3. Հոգիս ի ծով, 4. Գիշեր, 5. Յուշերգ, Մ. Կիւրճեանի։—Հոգեվարքին ջահերը. 1. Աղօթք, 2. Զարչարանքի երազ, 3. Գթութիւն, 4. Տարաւ, Ա. Եարճանեանի։—Մայրենեան գիշերին, Ս. Բաբիեանի։—Մայր-առնջանքը, Լ. Աճարէկեանի։—1. Տեսիլ, 2. Երեկոյ, 3. Կլէօպատրա, Ա. Սամէն։

Տեսական։ Գրական նշմարներ, Դեկադանս և սիմբոլիզմ, Ն. Ադոնց։—Արևմտեան հայոց արդի գրականութիւնը, **։—Իրաւունք և բարոյականութիւն, Ա. Կուսիկեանի։—Հայոց եկեղեցու 1000-ամեակի նախօրակին, Ն. Ա.։—Գրական-պատմական նիւթեր։—Ստեփաննոս Նազարեանցի նամակները։—Մ. Մուրադեանի գրութիւնը Լեոն XIII պապին։

Գեղարուեստական։ Նոր արուեստ... **։—Նկարներ և քանդակներ։—«Աւետում» Գ. Դ. Ռոսսետտի։—1. «Իրիկուան համբոյր» 2. «Մայրական Գորով» 3. «Պ. Վերլէն» Ե. Կարրիէրի։—1. «Պատերազմ», 2. «Սֆինքս», Ֆ. Շտուկի։—«Համբոյր» Օ. Ռոդէնի։—«Մեռածներին» Բարթոլոմէի։—1. «Նկարչութիւն և բանաստեղծութիւն», 2. «Կեանքի Կղզին», Ա. Բէօկլինի։—«Կնոջ պատկեր» Ֆ. Լենբախի։—«Ընթրիք» Լ. Բաքստի։—1. «Յուդա» 2. «Լուսնծագին» Վ. Կոտարբինսկու։—«Համգստութիւն», Բոգդանով-Բելսկի։ Հայ արուեստաւորներ։—«Ըմբշունի» Շահինի։—«Ընթերցանութիւն», օր. Ա. Բաբայեանի։—«Վերահաս ամպեր», Մահտեսեանի։ **, Շապանեանի։—«Էտիւդ» Փ. Թեռլեմեզեանի։—«Աշուն» Ալաջալեանի։—«Սպիտակ դղեակ» Վ. Սուրէնեանի։

Հրատարակչից. Խոնարհաբար խնդրում ենք այն պարոններին, որոնք յանձն են առել ցրել մեր անդորրագրերը, շտապեն յայտնել մեզ իրենց աշխատութեան արդիւնքը, եթէ կարելի է մինչև ամսիս վերջը։ Հաւանօրէն ստիպված կը լինենք բարձրացնել բաժանորդագինը։ Ա. Գիրքը առանձին կարժենայ 2 րուբլի 50 կօպէկ։

Խմբագիր՝ Ա. Ադոնց
Հրատարակիչ՝ Ա. Մելիքեան

Հասցէն. Невскій проспектъ, д. 55. 3—3

Товарищество

Брокаръ и К°

РЕКОМЕНДУЕТЪ

МОДНЫЕ ДУХИ

пріятные и продолжительные запахи

„Туберозa“ „Mon Parfum“
„Чудо“ „Idéal“
„Лѣсная Фіалка“ „Parfum Moderne“

(25) 10—10